

БЛОК 3. МОДЕЛЮВАННЯ ТЕСТОВИХ СИТУАЦІЙ ФОРМАТУ НМТ ІЗ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ВІД КОНТЕКСТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДО СЕМАНТИЧНОЇ ТОЧНОСТІ

Фразеологічне багатство української мови є свідченням її глибокої самобутності, національної специфіки та багатовікового досвіду народу, закарбованого у влучних, експресивних висловах. Фразеологізми – це не просто сталі сполучення слів, а особливі конденсовані мікротексти, що надають мовленню надзвичайної образності, емоційної глибини та лаконізму. Їхня роль у структурі мовної особистості є визначальною: уміння доречно використовувати ідіоми, розрізняти їхні конотації та відчувати стилістичне забарвлення свідчить про високий рівень філологічної культури та вільне володіння ресурсами рідного слова. У системі сучасної освіти вивчення фразеології виходить за межі лексикології, перетворюючись на інструмент формування етичних орієнтирів та мовного чуття, що є фундаментальним для випускника школи.

Завдання на встановлення відповідності між реченням із пропуском та фразеологізмом є однією з найскладніших та водночас найінформативніших форм тестування в межах НМТ. Специфіка таких вправ полягає в тому, що успіх вступника залежить не від «зазубрювання» словникових дефініцій, а від сформованості комплексної навички контекстуального аналізу. Учень повинен діяти як лінгвістичний детектив: розпізнавати в реченні приховані семантичні маркери, логічні передумови та емоційні відтінки, які безальтернативно диктують вибір конкретної сталої одиниці. Тільки такий підхід забезпечує семантичну точність висловлювання та дозволяє уникнути смислових аберацій.

Пропоноване моделювання тестових ситуацій у межах цього розділу ґрунтується на реченнях морально-етичної тематики, що створює цілісний виховний та навчальний контекст. Такий підбір матеріалу є методично виправданим: він дозволяє учневі працювати з лексикою високого стилю та такими абстрактними поняттями, як *совість*, *обов'язок*, *мужність*, *вибір* тощо.

Особливий акцент зроблено на розрізненні фразеологічних дистракторів, що мають спільні опорні компоненти, проте кардинально відрізняються за змістовим наповненням. Робота з такими «синонімічними пастками» привчає учнів до когнітивної пильності та розвиває здатність бачити за зовнішньою подібністю слів глибоку семантичну різницю, що є ключем до високого результату на іспиті.

ВАРІАНТ 1

Установіть відповідність між реченням із пропуском (1–4) та фразеологізмом (А–Д).

1. Справжня людина ніколи не буде ..., навіть під тиском обставин.
2. Тільки той, хто вміє ..., здатний досягти внутрішньої гармонії.
3. Батьки завжди просили сина не ... прикрі слова.
4. Якщо ти вирішив змінити життя, треба ..., а не чекати на щасливий

випадок.

А брати близько до серця

Б кривити душею

В засукати рукави

Г пасти задніх

Д тримати себе в руках

Ключ: 1-Б, 2-Д, 3-А, 4-В.

ВАРІАНТ 2

Установіть відповідність між реченням із пропуском (1–4) та фразеологізмом (А–Д).

1. У складні часи важливо ..., щоб підтримати тих, хто втратив надію.
2. Він звик ..., тому друзі завжди йому довіряли.
3. Не варто ..., якщо ти ще не вичерпав усіх можливостей для подолання

перешкод.

4. Потрібно мати мужність ..., коли ти усвідомив свою помилку.